Slotendries - Oostakker (Be)

Kasteel en Bedevaartsoord

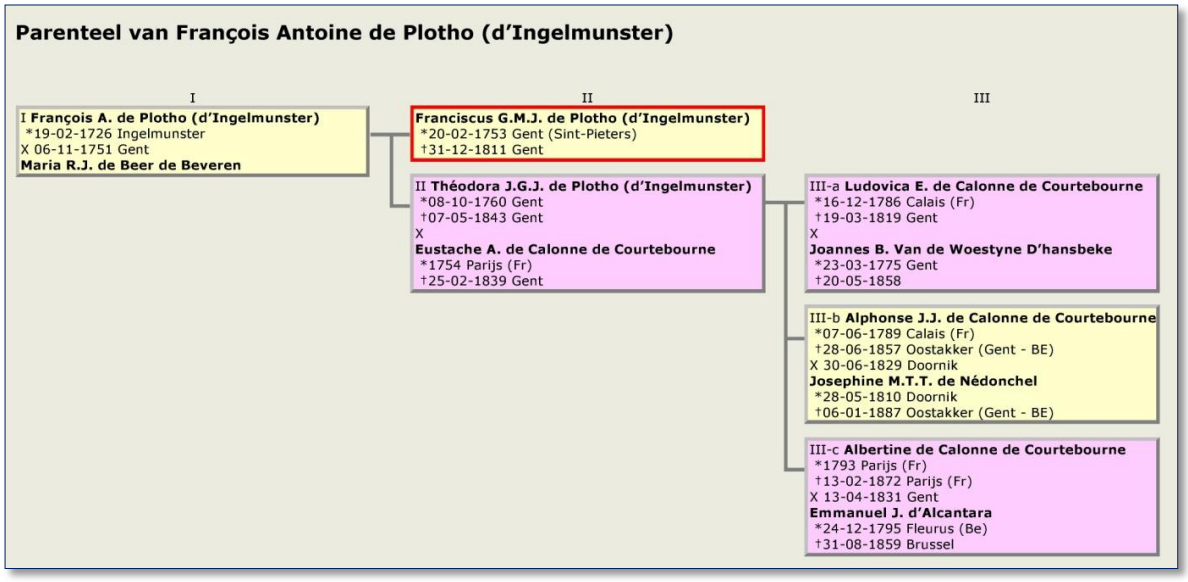
Samengesteld door René De Coster [1]

Oostakker is een dorp in de Belgische provincie Oost-Vlaanderen en een deelgemeente van Gent. Oostakker ligt iets ten noordoosten van het stadscentrum, nabij het Gentse havengebied, op de rechteroever van het kanaal Gent-Terneuzen.

In de 18de eeuw leefde daar baron **Frans de Plotho** (*Franciscus Gebhardus Maria Josephus de Plotho d'Ingelmunster*).
Baron Frans de Plotho voelde zich geroepen tot het trappistenleven. Maar het strenge monnikenleven was te zwaar voor zijn zwakke gezondheid. Hij ging over naar het seminarie en werd in Gent priester gewijd in 1790. Na enige tijd trok hij zich terug op zijn domein **'Slotendries'**. Zijn eerste ideaal leefde immers voort in hem en hij bouwde een kluis om er als priester-kluizenaar een leven van gebed en boetvaardigheid te leiden. Omdat velen van zijn ex-medebroeders tijdens de Franse Revolutie uit hun land verjaagd werden, dacht hij eraan voor hen op zijn eigendom een klooster te bouwen. Maar dat bleek een onmogelijk uit te voeren plan.

Ook onze streken werden geteisterd door de verschrikkingen van het Franse geweld. Daarom liet E.H. de Plotho in 1805 met het al aangekochte materiaal een huis bouwen, het huidig kasteel, waarin hij in die onveilige tijden een onderkomen kon verschaffen aan verbannen geestelijken.
Het plan werd uitgevoerd. Doch de priester kon zijn caritatief werk niet lang voortzetten. Hij stierf op 31 december 1811.

Hij liet bij erfenis zijn eigendommen aan zijn zuster **Théodora de Plotho (d'Ingelmunster)**.

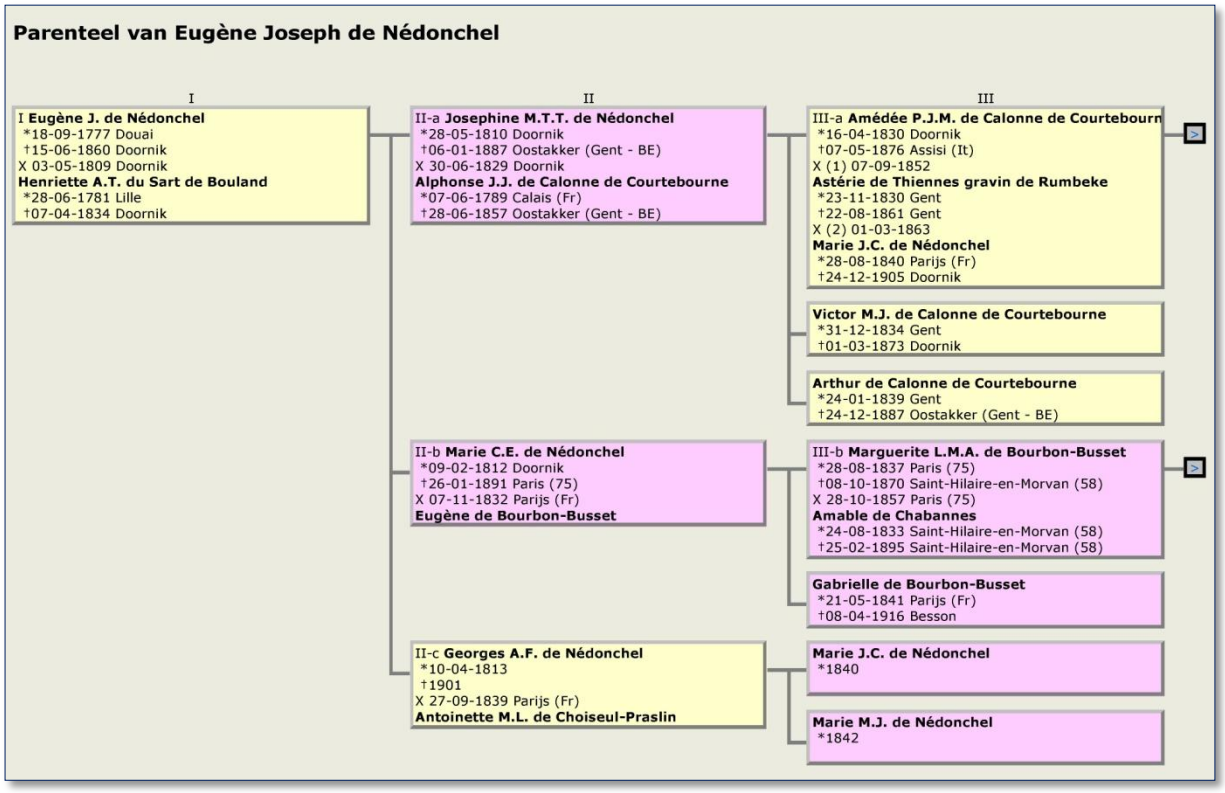

Théodora was gehuwd met de Franse baron **Eustache Amédée de Calonne de Courtebourne**, geboren in Parijs. Zij gingen wonen in de 'Pallepelstraat' in Gent.
Eustache stierf in 1839 in Gent. Théodora stierf in 1843 in de 'Gouvernementstraete' in Gent.

Hun zoon Alphonse, geboren in 1789, huwde met **Josephine Marie Thérèse Thècle de Nédonchel**, geboren te Doornik en dochter van Eugène Joseph en Henriette Albertine Thècle du Sart de Bouland.

De Nédonchels waren zeker niet armlastig! Naast hun huiselijk verblijf in Doornik beschikken ze over een winterverblijf in Parijs in de Rue Saint-Dominique, een kasteel in Boussu en nog een zomerverblijf in Quintin, Bretagne.

[1] René De Coster Email: rene.decoster@telenet.be

Na de dood van zijn moeder Théodora wordt Alphonse in 1843 eigenaar van meerdere percelen grond en het kasteel Slotendries met uitgestrekt park.

De jongere broer van **Joséphine, Georges, graaf de Nédonchel** is zakenman en wetenschapper. Hij behoort tot de eregarde van Paus Pius IX.
Joséphine en **Alphonse** zijn, volgens de getuigenis van een nichtje, een gelukkig stel, ondanks een leeftijdsverschil van 22 jaar en "des beaux-parents très difficiles".
Het echtpaar kreeg drie zonen: **Amédée** (°1830), **Victor** (°1834) en **Arthur** (°1839).
De oudste zoon **Amédée** huwt met **Astérie de Thiennes gravin de Rumbeke**. Het echtpaar vestigt zich op het kasteel van Hemsrode (erfgoed van Astérie) te Anzegem en **Amédée** wordt er burgemeester. Het paar kent niet veel geluk: hun eerste zoontje sterft na enkele weken. Hun dochtertje **Marie** is gezond en krijgt als peter **Thierry, graaf de Limburg Stirum**, grondeigenaar te Blankenberge.

De tweede zoon van Joséphine, **Victor**, schittert als student aan de Leuvense universiteit.
Hij wordt jezuïet en brengt het algauw tot rector van het college in Doornik.
Hij overlijdt als hij 39 is.

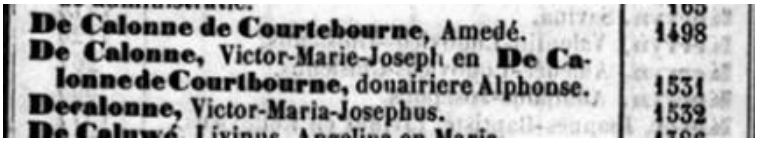

De jongste zoon **Arthur** is "ongeneeslijk ziek" en blijft het zorgenkind van zijn moeder. Meer duidelijkheid over de ziekte of handicap van deze jongen ontbreekt. Vreemd genoeg wordt hij op de rouwbrieven van de familie nooit vermeld en is er ook geen foto van hem te vinden.
Toen Alphonse stierf in 1857 liet hij zijn bezittingen na aan zijn echtgenote **markiezin Josephine de Nédonchel**.

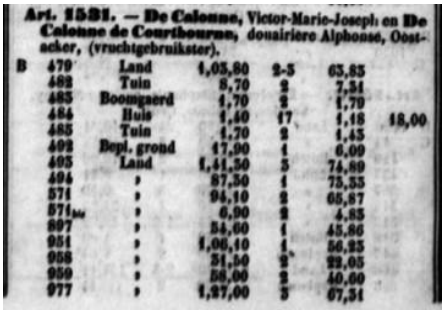
Laten we even de **bezittingen van de familie 'de Calonne'** van naderbij bekijken.
Daarvoor raadplegen we de Primitieve Kadasterplannen (gratis account vereist) beschikbaar bij het Rijksarchief België [2].

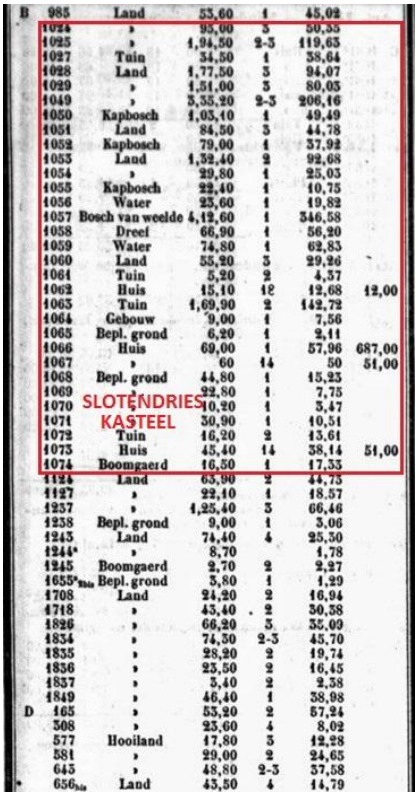
Om de eigenaars van de percelen te achterhalen gebruiken we *'Plan parcellaire de la commune de Oostacker : avec les mutations'* [3] van de Popp-atlas via de 'Koninklijke Bibliotheek van België' [4].
Hierbij de rechtstreekse link naar deze tabellen [5].

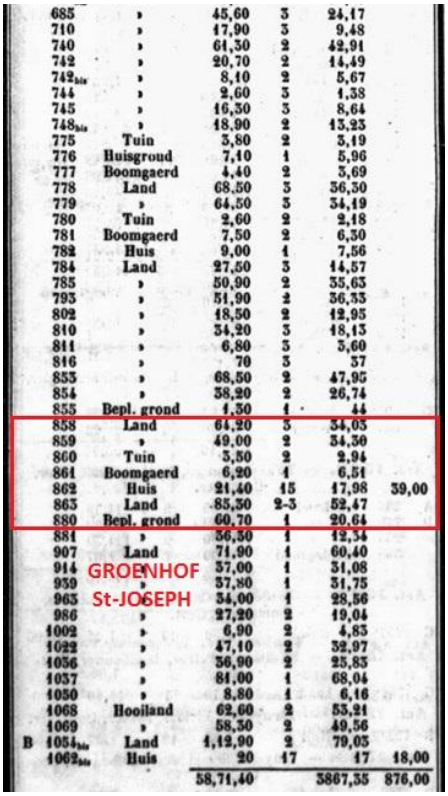
In de alfabetische lijst van eigenaars vinden we op pagina 5 de familie **'de Calonne'.**
Amédée de Calonne verwijst naar **artikel 1498**, Victor en moeder Josephine (*douairière = weduwe van edelman*) naar **artikel 1531** en nogmaals Victor naar **artikel 1532**.

De Calonne de Courtebourne, Amedé. 1498
De Calonne, Victor-Marie-Joseph en De Calonne de Courtbourne, douairiere Alphonse. 1531
Decalonne, Victor-Maria-Josephus. 1532

Artikel 1531

Art. 1531. — De Calonne, Victor-Marie-Joseph en De Calonne de Courtbourne, douairière Alphonse, Oostacker, (vruchtgebruikster).

Het artikel 1531 (pag.45) bevat in totaal **58ha 71a 40ca** of **587.140 m²**.
De percelen rondom het kasteel vinden we op volgende kaarten (Fig-1 en Fig-2) en zijn goed voor 25ha 33a 80ca of **253.380 m².**

De rest van de eigendommen is verspreid over de wijde omgeving van het kasteel.
Langs de westzijde van de Gentstraat vinden we twee groepen eigendommen 'A' en 'B' (Fig-3) met respectievelijke oppervlakten van **29.428 m²** en **28.830 m².**
Op perceel nr.880 werd omstreeks 1890 het **Hotel St-Joseph** gebouwd waarin heden de bloemenzaak 'Groenhof St-Joseph' gevestigd is.

---

2 "Rijksarchief België" https://search.arch.be/nl

3 "Plan parcellaire de la commune de Oostacker : avec les mutations" https://opac.kbr.be/Library/doc/SYRACUSE/17051550/plan-parcellaire-de-la-commune-de-oostacker-avec-les-mutations-publie-avec-l-autorisation-du-gouvern

4 "Koninklijke Bibliotheek van België" https://www.kbr.be/nl

5 "Atlas Cadastral Parcellaire" https://uurl.kbr.be/1005917

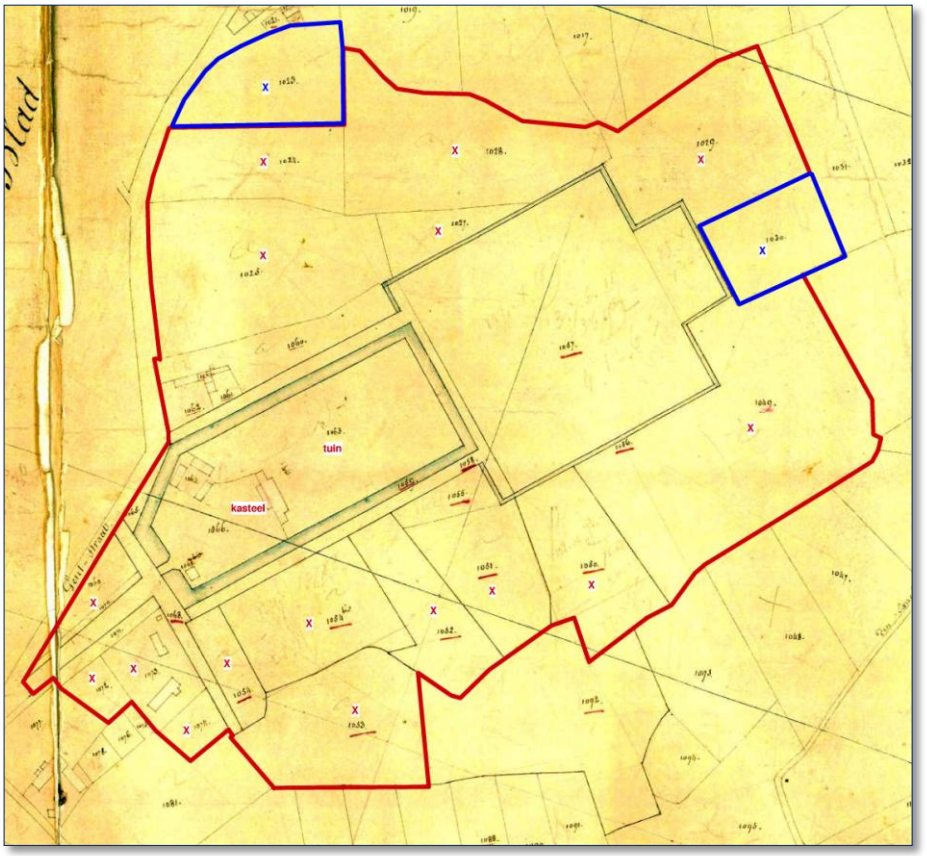

Fig 1 - Popp kaart 1845 / Oostzijde Gentstraat

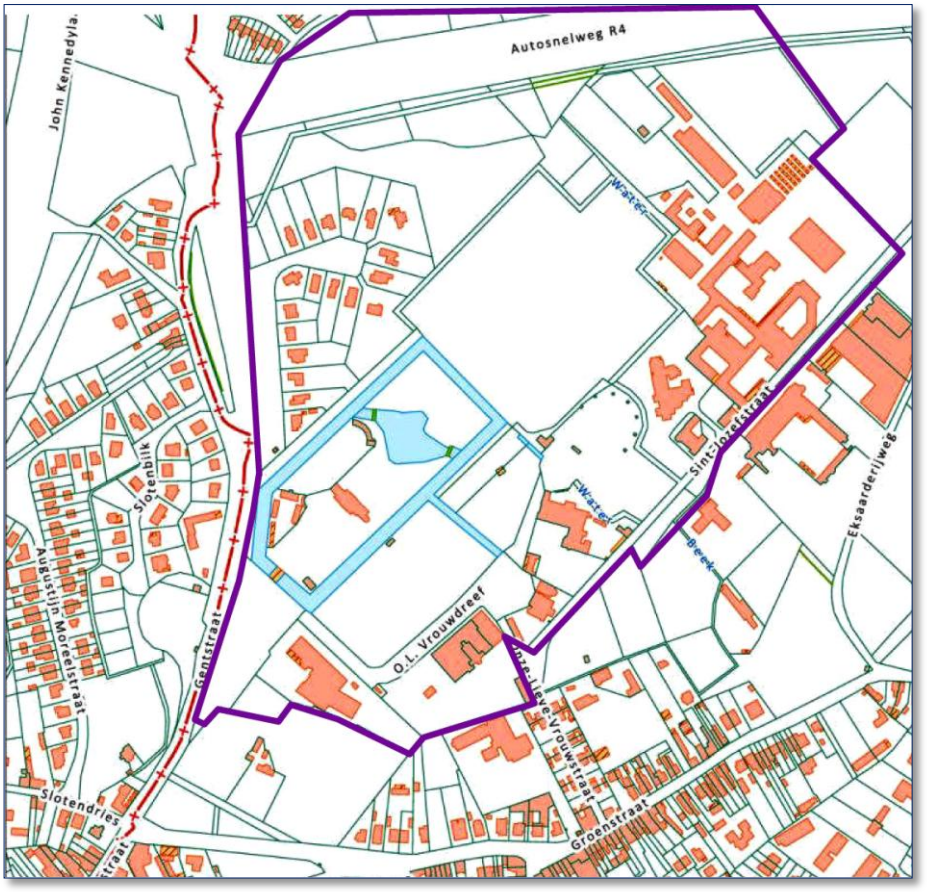

Fig 2 - Kadaster kaart 2018 / Oostzijde Gentstraat

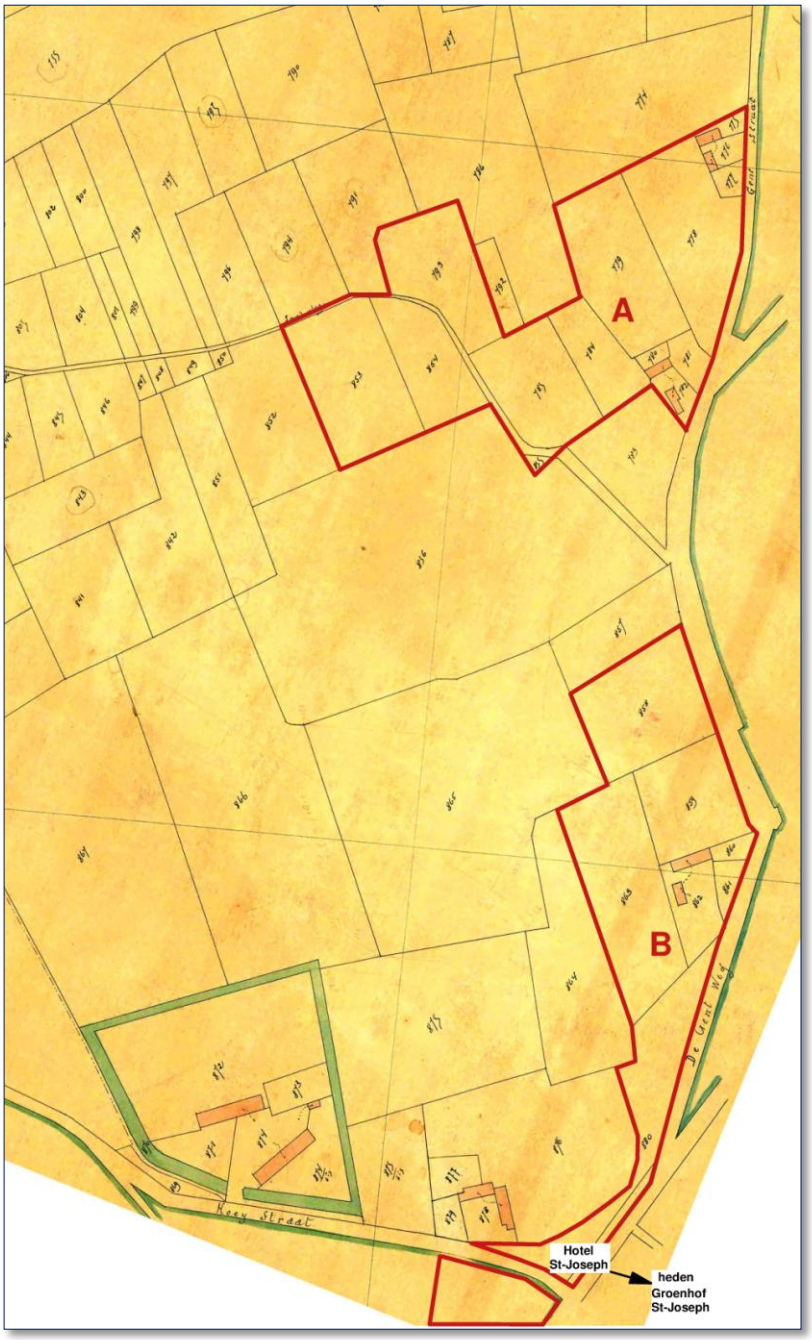

Fig 3 - Popp kaart 1845 / Westzijde Gentstraat

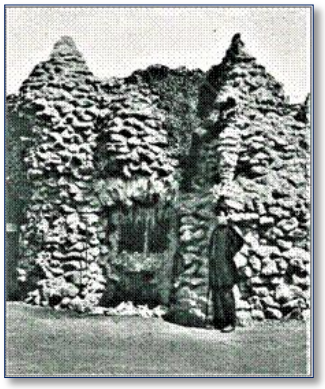
De hele site rondom het kasteel en het bedevaartsoord, inclusief het gebouw van bloemenzaak 'Groenhof St-Joseph' [6], behoort heden tot het 'Historisch Erfgoed' [7]
Merk op dat de straat 'Slotendries' (heden) in die tijd 'Koeystraat' noemde.
Maar laat ons even teruggaan naar de **markiezin de Nédonchel**.

---

6 "Groenhof St-Joseph" http://www.dekrommeboom.be/groenhof.html

7 "Historisch Erfgoed" https://geo.onroerenderfgoed.be/#zoom=16&lat=6635935.5496916585&lon=418439.9166870993

Zij erfde in 1857 samen met haar zonen Amedée en Victor de bezittingen van haar overleden echtgenoot Alphonse. Voor haar eigen ontspanning en vooral als haar kleindochter Marie bij haar verblijft, gaat de markiezin graag wandelen in het kasteelpark.

Rond 1870 was het in de mode om in adellijke domeinen kunstmatige grotten met waterpartijen te laten bouwen.
Joséphine beslist om de vroegere kluis om te vormen en er een grot met aquarium te laten bouwen. Ze engageert hiervoor de Gentse **architect Van Hoecke-Peeters**. Alles verloopt naar wens en als de werken bijna voltooid zijn, komt **pastoor Moreels** van Oostakker op bezoek.
De slimme parochieherder suggereert de markiezin om in de grot een nis te voorzien om een Mariabeeld te plaatsen. De verschijningen te Lourdes-Frankrijk – de eerste in 1858 - liggen nog vers in het geheugen.
Het beeld komt er, en **Joséphine** vraagt én krijgt van de bisschop van Gent de toelating om het beeld te laten wijden.

Pastoor Moreels laat de wijding niet onopvallend passeren: hij komt met 2000 parochianen in processie naar het kasteelpark op 29 juni 1873.

En dan gaat de bal aan het rollen: de parochianen willen regelmatige toegang krijgen tot het park en het werd hen toegestaan om op zon- en feestdagen naar de grot te komen. Er volgen andere bedevaarders die van Maria genade voor hun zonden willen krijgen of die gunsten willen vragen voor henzelf of voor hun familie. Niet alleen het park van Slotendries maar zelfs de kapel van het kasteel worden gemeengoed !

Al in 1874 lopen er geruchten over speciale
gunsten en genezingen bekomen door bemiddeling van Maria in Oostakker-Lourdes, maar de klap op de vuurpijl is de genezing van Pieter De Rudder op 7 april 1875.
Door de veelvuldige medische consultaties en de talrijke getuigenissen over zijn toestand bij vertrek naar Oostakker valt algauw het woord mirakel. Hiermee krijgt Maria in Oostakker zelfs een streepje voor op haar evenbeeld in het Franse Lourdes, en bovendien is de reis veel minder zwaar voor de Vlaamse gelovigen !
De kerkelijke overheid reageert voorzichtig, maar uiteindelijk erkent **Monseigneur Gustave-Joseph Waffelaert**, bisschop te Brugge, en voorheen onderpastoor te Blankenberge, de genezing "par la grâce de Dieu et du Saint Siège Apostolique" als mirakel op 25 juli 1908.

Alles bereikt een breekpunt op Pinkstermaandag 1875: 20.000 leden van de broederschappen van Franciscus Xaverius stromen toe in Oostakker en bezoeken godvruchtig de grot. In het licht van de groeiende kloof tussen katholieken en vrijdenkers in het nog jonge België, wordt dit geïnterpreteerd als een provocatie. De Gentse liberalen roepen op tot tegenbetogen en heel wat studenten van de Vrije Universiteit Gent gaan hier op in. Na de bedevaart ontstaat een gevecht in regel waarbij een aantal gewonden en zelfs één dode (natuurlijke dood ?) vallen.

Markiezin **Joséphine** schrikt natuurlijk en ziet in dat het zo niet verder kan. Ze heeft geen rust meer op haar domein en besluit om een aparte kapel, dicht bij de grot te bouwen. Naar de grot laat ze een speciale toegangsweg aanleggen die haar park ontwijkt.

Alweer is er een slimme geestelijke, deze keer **bisschop Bracq** van Gent, die de dame weet te overtuigen dat er geen kapel maar een heuse kerk nodig is bij de grot. Van haar eigen kapitaal laat de markiezin de kerk van O.L.V. van Oostakker-Lourdes en het aanpalend priesterhuis bouwen, ze geeft de opdracht weer aan **architect Emile Van Hoecke-Peeters**, en **architect Philippe Steyaert-Sloedens** wordt haar werftoezichter.

De eerste steenlegging greep plaats op 22 mei 1875 en op 11 april 1877 wordt de kerk ingezegend en ook daar komt een "genadebeeld" van Maria.
Voor het interieur worden geen kosten gespaard: de leiding wordt toevertrouwd aan **Baron Béthune**, de grote promotor van de neogotiek in Vlaanderen. Hij zet gekende vaklui aan het werk: glazenier **Verhaeghen**, de familie **Bressers**, beeldhouwers gebroeders **Blanchaert**, tekenaar **Henri de Tracy** en schilder **Robert De Pauw**.
Om tegemoet te komen aan de godsvrucht van de bedevaarders werden in 1883 omheen de grot zeven kapelletjes opgericht met de smarten van Maria. Op 17 mei 1913 werden in een tweede ommegang vijftien kapelletjes geplaatst met de mysteries van de rozenkrans.
Bij het 50-jarig bestaan van het bedevaartsoord in 1924 zal de kerk in kerkelijk-hiërarchische zin verheven worden tot basiliek.

Sterfgevallen.

Ziehier wat het *Fondsenblad* zegt over den dood van Mevr. de markiezin de Courtebourne, wier overlijden wij gisteren reeds meedeelden.

Gisteren namiddag, rond 2 ure, is te Oostakker (Slootendries) in haar kasteel, godvruchtig overleden Mevr. de markiezin de Courtebourne, stichteres der grot van O.-L.-Vrouw van Lourdes, aldaar.

Het gansche leven van Mevr. de Courtebourne, vervuld met beproevingen, welke zij met kristene gelatenheid heeft gedragen, was gewijd aan de werken van godsvrucht en liefdadigheid.

De buitengewone uitbreiding, welke de bedevaarten naar O. L. Vrouw van Lourdes, te Oostakker genomen hebben, is grootendeels te danken aan den godsdienstiever, waarmeê zij dat heiligdom heeft gesticht en steeds met nieuwe godvruchtige inrichtingen heeft verrijkt.

Het klooster en de kerk der eerw. paters Jesuieten, de prachtige statiën der VII Weeën, de onlangs opgerichte kosteloozе school bestuurd door de Zusters der H. Kindschheid, zijn daar om hare onuitputtelijke milddadigheid te bewijzen.

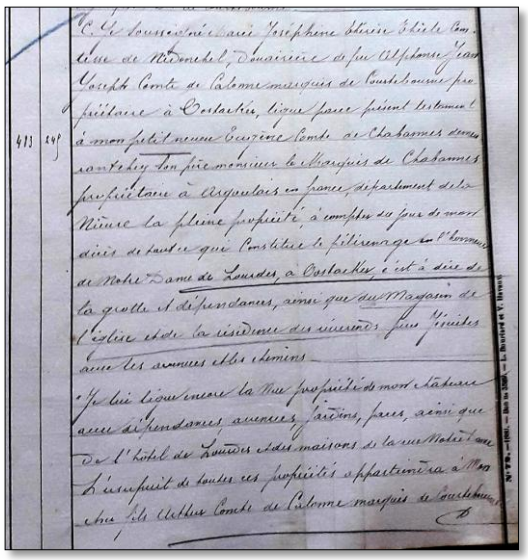
Mevr. de Courtebourne was ook de ziel van het Werk der Arme Kerken en tevens eene milde weldoenster voor al de armen, die zich op hare menschlievende gevoelens beriepen.

Haar afsterven zal door hare talrijke vrienden en vooral door de bevolking der wijk Slootendries diep betreurd worden.

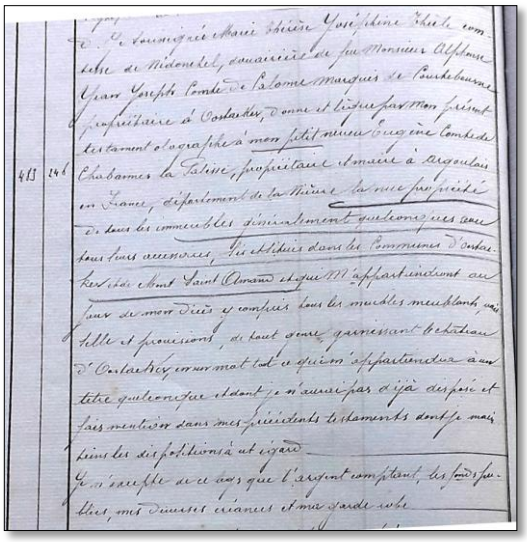
Joséphine sterft in 1887 in haar kasteel, de interieurschildering van de kerk is dan bijna voltooid. Ondanks haar fortuin liep haar leven zeker niet over rozen.
Enkel haar "ongeneeslijke" zoon **Arthur** overleefde haar enkele maanden. De markiezin en Arthur kregen een gedenkplaat in de rechterbeuk van de parochiekerk van Oostakker. De familiekelder van de markiezen de Courtebourne zou daar nog onder de kerkvloer liggen.

Na het overlijden van de markiezin kwam het domein Oostakker-Lourdes en het kasteel Slotendries in handen van haar achterneef, **Eugène Gabriël de Chabannes**, zoon van markies Amables Laurent **de Chabannes** en Marguerite Louise **de Bourbon-Busset**.

Hieronder 2 fragmenten uit het testament van Joséphine gedicteerd op 24-09-1884 en 27-11-1884 voor meester Neve, notaris te Oostakker.

*"Je soussignée Marie Joséphine Thérèse Thècle Comtesse de Nédonchel, douairière de feu Alphonse Jean Joseph Comte de Calonne marquis de Courtebourne propriétaire à Oostacker, légue par ce présent testament à **mon petit neveu Eugène Comte de Chabannes**, demeurant chez son père monsieur le Marquis de Chabannes, propriétaire à Argoulais en France, département de la Nièvre, la **pleine propriété** à compter du jour de mon décès de toute qui constitue le pèlerinage en l'honneur de Notre Dame de Lourdes a Oostacker, c'est à dire la grotte et Dépendances, ainsi que du magasin de l'eglise et de la résidence des révérends frère Jesuites avec les avenues et les chemins.*
*Je lui lègue encore la **nue propriété** de mon château avec dépendances, avenues, jardins, parcs, ainsi que de l'Hotel de Lourdes et des maisons de la rue Notre Dame **l'usefruit** de toutes ces propriétés appartiendra à mon cher fils **Arthur** Comte de Calonne marquis de Courtebourne."*

" Je soussignée Marie Joséphine Thérèse Thècle Comtesse de Nédonchel, douairière de feu Alphonse Jean Joseph Comte de Calonne marquis de Courtebourne propriétaire à Oostacker, donne et légue par mon présent testament olographes ***à mon petit neveu Eugène Comte de Chabannes la Palisse****, propriétaire et maire à Argoulais en France, département de la Nièvre, la* ***nue propriété*** *de tous les immeubles généralement quelconques avec tous leurs accessoires, lis et situés dans la commune d'Oostacker et de Mont Saint-Amand et qui m'appartiendront au jour de mon décès y compris tous les meubles, meublants, vaiselle et provisions de tout genre garnissant le château d'Oostacker, en un mot tout ce qui m'appartiendra à un titre quelconque et dont je n'aurai pas déjà disposé et fais mention dans mes précédents testaments dont je maintiens les disposition à égard."*

De site Oostakker-Lourdes en het kasteel Slotendries met zijn aanhorigheden werden in 1983 opgenomen in de inventaris van Onroerend Erfgoed Vlaanderen en zijn in 1987 beschermd als 'dorpsgezicht' [8]. Deze zone omvat het hele bedevaartsoord, de aanpalende straat met afboordende huizen, de school, de voormalige kasteelhoeve en het hele domein Slotendries.

De kerk, de Sint-Victorresidentie en de grot werden in 2001 erkend als beschermde monumenten.
Op 5 januari 2004 kocht de vzw bisdom Gent het domein aan van de toenmalige eigenaar, de familie **de Chabannes**, en gaf dit voor 50 jaar in erfpacht aan de VZW Bedevaarten Bisdom Gent. Deze staat sindsdien in voor de bediening en het beheer van het domein.
Het **kasteel Slotendries**, met de bijgebouwen en het park bleven eigendom van de familie **de Chabannes**.
Het bedevaartsoord Oostakker-Lourdes met de wonderbaarlijke genezing van **Pieter De Rudder** en de onlusten bij de bedevaart in 1875 kregen ruim aandacht – lovende én afwijzende [9] in de binnenlandse én de buitenlandse pers.

Over Oostakker-Lourdes verschenen talrijke publicaties maar ook de korte levens van de hyper- godsdienstige jongedames **Mathilde de Nédonchel** (nichtje van de markiezin) en **Marie de Courtebourne** (kleindochter van de markiezin) vullen dikke boeken.

Bronnen:
- "Schoon volk in Blankenberge" door *Joëlle Cuinié & Alberta Van Asbroeck*
- "Algemene offerteaanvraag Basiliek en Priesterhuis" - *Bisdom Gent*
- "Zonneweetjes Juli 2017" - WZC Zonnehove - Sint-Denijs-Westrem [10]
- Genealogische en kadastrale opzoekingen: *René De Coster* [11]
- Genealogische verwerkingen met het gratis stamboom programma Aldfaer [12]
- "Het Handelsblad" - 8-01-1887 p2 Krantbericht (http://uurl.kbr.be/1102070)

[8] "Dorpsgezicht" https://geo.onroerenderfgoed.be/#zoom=16&lat=6635935.5496916585&lon=418439.9166870993
[9] "Afwijzende commentaren" https://www.knack.be/nieuws/belgie/het-absurde-profitariaat-van-religieuzen-voor-brandveiligheid/article-opinion-510341.html
[10] "Zonneweetjes" http://www.zorg-saam.be/images/upload/WZCZonnehove/juli2017.pdf
[11] René De Coster Email: rene.decoster@telenet.be
[12] "Aldfaer" http://aldfaer.net/sitemap/index.php